

A portrait of a young man with short, light brown hair and blue eyes, wearing a light green t-shirt. He is looking directly at the camera with a slight smile. The background is a blurred green, suggesting an outdoor setting. A solid green vertical bar is on the left side of the image.

Fem anbefalinger til at styrke elevernes vej gennem erhvervs- uddannelserne

© 2025 Danmarks Evalueringsinstitut
Eftertryk med kildeangivelse er tilladt

Bestilles hos:
Danmarks Evalueringsinstitut
T +45 35 55 01 01
eva@eva.dk
www.eva.dk

ISBN
WWW: 978-87-7182-816-0
Tryk: 978-87-7182-817-7

Illustration: Ellen Kronika
Fotos: Unsplash
Layout: Essensen

Indhold

Indledning	4
Fem anbefalinger til at styrke elevernes vej gennem erhvervsuddannelserne	
Anbefaling 1	
Støt eleverne i hurtigt at etablere fællesskaber	8
Anbefaling 2	
Hjælp eleverne med at træne den indledende kontakt med lærepladsen	12
Anbefaling 3	
Hold kontakten til eleverne under oplæringen	16
Anbefaling 4	
Skab rum for åben dialog om branchens kultur	20
Anbefaling 5	
Gør uddannelsesforløbet mere sammenhængende for eleverne	24

Indledning

Hvordan oplever eleverne deres uddannelse på en erhvervsskole? Hvornår fungerer det godt? Hvilke udfordringer ser de – og hvad kan skolerne gøre, for at flere elever trives og gennemfører deres uddannelse? I dette katalog har EVA på baggrund af interviews med en række elever samlet fem konkrete anbefalinger til, hvordan man som erhvervsskole kan styrke kvaliteten på uddannelserne.

I dag gennemfører mange unge ikke den erhvervsuddannelse, de er startet på – og det har både personlige og samfundsmæssige konsekvenser. Men vi ved også mere og mere om, hvad der virker. Både politiske initiativer og skolernes egne indsatser er i gang med at pege i en ny retning – og midt i denne bevægelse giver elevernes stemmer værdifuld viden om, hvor vi kan sætte ind.

Flere nye tiltag i erhvervsuddannelsessystemet tager fat på centrale temaer som elevfællesskaber, trivsel og kvalitet i både skole og oplæring. Den seneste politiske aftale om et løft af erhvervsuddannelserne rummer en række initiativer, der skal understøtte elevernes trivsel og gennemførelse og giver skolerne større handlefrihed til at tilpasse indsatserne lokalt.

Dette katalog kan bidrage med viden til skolernes konkrete processer med at realisere disse ambitioner i praksis. Kataloget giver viden om, hvad der styrker elevernes trivsel, læring og fællesskab – både i skoleforløbet og under oplæring. Der sættes særlig fokus på betydningen af stærke elevfællesskaber og på, hvordan skolen kan spille en aktiv rolle i at fremme et godt ungdomsmiljø. Denne viden kan også være relevant for bestyrelserne, som fremadrettet skal arbejde med at lave kvalitetsstrategier.

Inspiration og anbefalinger tager afsæt i dem, det hele handler om: eleverne selv. Med udgangspunkt i interviews med elever fra forskellige erhvervsuddannelser giver kataloget fem vigtige anbefalinger til, hvordan skolerne kan styrke kvaliteten og skabe endnu bedre rammer for erhvervsskoleelevernes læring, fællesskaber og faglige udvikling.

Kataloget er målrettet uddannelsesinstitutioner og indeholder i forlængelse af de fem anbefalinger helt konkrete forslag til, hvordan man som henholdsvis leder og lærer kan omsætte dem.

Fællesnævneren for de fem anbefalinger er, at de alle tager udgangspunkt i det, der gør erhvervsuddannelserne særlige: at de veksler mellem skole og oplæring i en virksomhed.

De fem anbefalinger:

- 1 Støt eleverne i hurtigt at etablere fællesskaber
- 2 Hjælp eleverne med at træne den indledende kontakt med lærepladsen
- 3 Hold kontakten til eleverne under oplæringen
- 4 Skab rum for åben dialog om branchens kultur
- 5 Gør uddannelsesforløbet mere sammenhængende for eleverne.

De fem udfordringer, som eleverne oplever:

- Elevernes fællesskaber kan blive udfordret af de korte skoleperioder, af den differentierede målgruppes forskellige præferencer og af mangel på sociale aktiviteter på skolen.
- Eleverne kan være usikre på, hvordan de skal gribe den indledende kontakt til virksomhederne an – også selvom skolerne gør rigtig meget for at hjælpe dem med at søge en læreplads.
- Generelt trives eleverne på deres læreplads, men dem, der ikke gør, har det tilfælles, at de sjældent taler med andre om det – og heller ikke med skolen. Derfor kan de gå alene med udfordringer, som de har brug for hjælp til at løse – og som i yderste konsekvens kan få dem til at afbryde deres uddannelse.
- Eleverne oplever, at nogle virksomheder i deres brancher er præget af en tone, et hierarki og nogle traditioner, som ikke altid er lige inkluderende og forudsætter, at man er en bestemt type. Det gælder også, selvom eleverne ofte oplever at passe ind.
- De mange overgange på erhvervsuddannelserne betyder, at eleverne ofte skal finde sig til rette i nye fællesskaber, når de starter på skole igen, og at overgangen i sig selv kan blive en anledning til at genoverveje deres uddannelsesvalg.

Netop den struktur giver nogle helt unikke muligheder for elevernes læring – og når det fungerer godt, oplever eleverne, at deres uddannelse adskiller sig positivt fra andre. Men vekseluddannelsen stiller også nogle særlige krav. For når eleverne kun er på skolen i korte perioder, kan det være en udfordring at skabe kontinuitet, faglig sammenhæng, socialt tilhør og trygge rammer for trivsel.

Der kan være stor forskel på, hvordan skolerne arbejder, og der vil være skoler, som allerede beskæftiger sig med nogle af katalogets anbefalinger. Vi ved også, at det som skole ikke altid er nemt at prioritere nye tiltag uden ekstra økonomiske ressourcer. Alligevel vil det forhåbentlig være muligt at finde ny inspiration til temaer, man som skole endnu ikke har arbejdet med, eller konkrete idéer til at styrke noget af det, skolerne allerede gør.

Katalogets baggrund og datagrundlag

Projektet er gennemført i samarbejde med Tuborgfondet og har haft til formål at komme med konkrete anbefalinger til, hvordan man kan styrke kvaliteten på erhvervsuddannelserne og reducere frafaldet. Undersøgelsen er udformet som en kvalitativ forløbsundersøgelse, der i løbet af et år følger 42 elever under 25 år, som går på uddannelserne til maler, tømrer og gastronom på seks forskellige skoler.

Vi har interviewet eleverne tre gange: i starten og i slutningen af grundforløb 2 (GF2), og når eleverne efterfølgende er startet i oplæring på hovedforløbet eller fortsat søger læreplads. De elever, der undervejs er stoppet på uddannelsen, er også blevet interviewet. Der er desuden blevet gennemført interviews med elevernes lærere samt observation i undervisningen på GF2. Datagrundlaget er efterfølgende blevet kodet tematisk og analyseret.

Vi ved, at der kan være store forskelle på de over 100 erhvervsuddannelser, og at elevernes sammensætning og udgangspunkt kan se meget forskelligt ud på tværs af dem. I denne undersøgelse medvirker tre uddannelser,

som er udvalgt, fordi de er store uddannelser med mange elever under 25 år og en vis grad af kønsdiversitet. Der vil være erhvervsuddannelser, som i mindre grad vil kunne genkende nogle af de problemstillinger, vi beskriver i kataloget her, men temaer som elevfællesskaber, læreplads og strukturen som vekseluddannelse vil være genkendelige og relevante for mange af erhvervsuddannelserne.

Kataloget rummer både helt konkret anbefalinger og udfolder også de analytiske indsigter, der ligger til grund for dem. Derudover hører der til hver anbefaling en kort elevfortælling, som bygger på interviews med en elev gennemført i forbindelse med undersøgelsen. Elevens navn er ændret af hensyn til diskretion, og citaterne er let redigeret for klarhedens skyld.

Anbefalingerne og indsigterne bag er løbende blevet kvalificeret af en referencegruppe bestående af to praktikere og en forsker samt af et elevpanel. Med fokus på, hvordan anbefalingerne kan forankres, er der desuden afholdt to workshops med hhv. lærere og ledere samt med repræsentanter for de faglige organisationer fra uddannelserne.

REFERENCEGRUPPEN

Trine Juul Røttig

Pædagogisk chef på Roskilde Tekniske Skole

Morten Boros Madsen

Uddannelseschef på Kold College

Arnt Louw

Lektor ved Center for Ungdomsforskning, Aalborg Universitet.

ELEVPANELET

Mads Haugbølle Behrendsen

Formand for Erhvervsskolernes Elevorganisation (EEO)

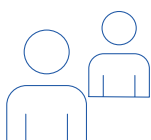
Selina Finnedal

Tømrerelev på U/NORD og medlem af skolens pigenetværk

Frederik Thordal

Nyuddannet tømrer med grøn svendeprøve

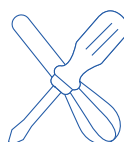
Hvem er eleverne?

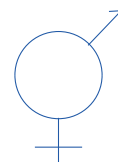
42 elever

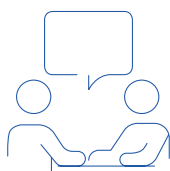
Unge, 16-24 år
Fra seks skoler
(syv elever fra hver skole)

**Fra maler, tømrer
og gastronom**
(14 elever fra hver uddannelse)

**11 kvinder og
31 mænd**

Hvornår har EVA talt med eleverne?

42 elever i første
interviewrunde
i starten
af GF2

41 elever i anden
interviewrunde
i slutningen
af GF2

35 elever i tredje
interviewrunde
i oplæring eller
andre alternativer

- Ni elever stoppede på uddannelsen i den periode, undersøgelsen varede.
- Yderligere to havde ved tredje interview planer om at stoppe i nærmeste fremtid.
- Forløbet for fire af de elever, der faldt fra undersøgelsen, kendes ikke.

Støt eleverne i hurtigt at etablere fællesskaber

Langt de fleste elever oplever i løbet af GF2 at blive en del af et etableret klassefællesskab på deres uddannelse, men vejen dertil opleves typisk som lang. Selvom der er forskel på, hvilke aktiviteter skoler igangsætter ved opstarten på GF2, er det ofte relativt begrænset, og nogle elever savner flere aktiviteter, der er med til at ryste dem sammen. Det gælder særligt de elever, der starter direkte på GF2, og som altså ikke kender hverken selve skolen eller andre elever, der har gået der siden GF1.

Derfor er det vigtigt, at skolen udbyder aktiviteter, hvor eleverne kan mødes og hurtigere blive en del af det sociale sammenhold, og at lærerne også har fokus på, hvordan de kan understøtte elevernes vej ind i et fællesskab. Det gælder både ved opstarten på GF2 og i forbindelse med de mange andre overgange, der senere er på hovedforløbet.

LEDERE

Anbefalinger til, hvordan du som leder kan støtte op:

- Giv eleverne mulighed for at mødes jævnligt – både til sociale arrangementer eller til faglige aktiviteter, hvor de kan være sammen om noget læringsrelateret. Vær opmærksom på at tilbyde en palet af forskelligartede arrangementer, der appellerer til forskellige typer af elever, såsom åbne værksteder, café, løbe- eller skakklub.
- Lad eleverne være med til at bestemme aktiviteterne, så de passer til deres forskellige interesser og behov.
- Prøv gerne de samme aktiviteter flere gange, og justér løbende – det tager ofte lidt tid, før noget nyt fungerer rigtig godt.

LÆRERE

Anbefalinger til, hvordan du som lærer kan gøre en forskel:

- Vær opmærksom på først at etablere det mindre fællesskab på holdet ved at skabe anledninger i selve undervisningen til, at eleverne lærer hinanden at kende, når de starter på et nyt forløb. Fx med opgaver, der kræver samarbejde to og to, eller gruppearbejde, hvor eleverne kan sættes sammen med nogle, de ikke kender i forvejen. Det kan også være en buddy-ordning, hvor hver elev har en fast makker i starten af forløbet.
- Planlæg ekskursioner som en del af undervisningen, så eleverne får mulighed for at få fælles nye oplevelser i en anden kontekst.
- Fortæl eleverne om sociale eller faglige aktiviteter uden for din undervisning, hvor det giver mening at deltage som hold. Det kan fx være faglige eller sociale arrangementer i jeres branche, som du også selv deltager i.
- Fortæl om skolens arrangementer, hvordan de plejer at foregå, og opfordr eleverne til at tage af sted sammen. Det gør det nemmere at tage del i det større fællesskab på skolen, hvis der allerede på holdet er etableret et mindre fællesskab.

LAURAS FORTÆLLING:

”Ærgerligt, at vi ikke blev rystet mere sammen fra starten”

Da Laura starter på en erhvervsuddannelse, kender hun næsten ingen af de andre elever. Hun synes dog, at det er et spændende udgangspunkt at skulle starte et helt nyt sted.

”Mine forventninger var, at jeg ville lære nye mennesker at kende, og at det ville være mere seriøst og voksenagtigt. Men også at man ville få lov til at slappe lidt af og snakke med sine venner.”

Laura oplever, at det især er det teoretiske indhold, der fylder den første dag, men i klassen laver de også en øvelse, hvor de skal snakke lidt med side-makkeren. For Laura er det dog ikke helt nok til at lære de nye klassekammerater at kende.

”Vi fik egentlig ikke lov at gå rundt og sige hej til hinanden. Det savnede jeg lidt,” fortæller hun.

I løbet af GF2 oplever hun, at fællesskabet i klassen bliver bedre og bedre, og at alle snakker sammen.

”Der er ikke nogen, der kigger skævt til andre. Det synes jeg, der var i starten, men nu har vi alle sammen lært hinanden at kende.” Klassen har også været på en dagsudflugt sammen, hvor Laura synes, at de lærte hinanden bedre at kende.

Laura kan fx mærke, at fællesskabet er bedre, når hun nu tør at gå hen til en, hun ellers ikke snakker meget med, og bede om hjælp.

Da Laura mod slutningen af GF2 kigger tilbage på opstarten, kan hun se, at det har krævet noget af hende at finde ud af, hvordan man bliver venner med andre på en ”voksenuddannelse.”

”Det har jo mest været os selv, der har styret det. På den ene side synes jeg, at det er ærgerligt, vi ikke er blevet rystet mere sammen fra starten af – for nu skal vi jo til at gå ud. På den anden side har jeg også lært at blive bedre til at snakke med folk.”

Laura synes dog, at skolen godt kunne have mere fokus på, at eleverne lærer hinanden at kende, når de starter.

Derfor anbefaler vi at støtte eleverne i hurtigt at etablere fællesskaber

Eleverne har meget forskellige forventninger til det sociale liv på deres uddannelse, både fordi de har forskellige baggrunde og erfaringer, og der sker mange skift i løbet af deres uddannelse. Alligevel savner nogle elever, at skolen tager initiativ til flere aktiviteter, der kan styrke fællesskabet.

Fællesskabet er for alvor etableret i slutningen af GF2

Når eleverne står overfor at afslutte GF2, er den mest udbredte fortælling blandt dem, at fællesskabet og det sociale på holdet er godt. Eleverne fortæller, at fællesskabet betyder, at man er tryk ved at dele, hvad man synes er svært i undervisningen, og kan søge hinandens hjælp. Der er samtidig en oplevelse af, at "alle snakker med alle" på holdet, og at man kan bede alle på holdet om hjælp – ikke kun dem, man kender godt. Eleverne fremhæver, at der helt naturligt er nogle, de snakker mere med end andre, og at der godt kan være grupperinger inden for holdet, men at det som oftest er problemfrit.

Selvom eleverne i starten af GF2 bredt set har givet udtryk for, at de ofte er meget forskellige fx i forhold til alder og erfaringer, så oplever de også, at de er fælles om passionen for faget og har fundet fællesskab omkring denne interesse. Der er dog stor forskel på, om elever på holdet også ses uden for skoletiden, og mens nogle beskriver at have fået venner på uddannelsen, så fortæller andre, at de betragter de andre på holdet som "gode kollegaer", man har, mens man er på skolen.

Eleverne har forskellige forventninger til det sociale på uddannelsen

Eleverne giver udtryk for, at de har haft meget forskellige forventninger til deres uddannelse og det sociale der. Nogle elever kommer med erfaringer fra en gymnasial uddannelse og forventer et socialt miljø, hvor de vil få nye venner. Andre elever fortæller, at de fra starten er meget bevidste om, at eleverne vil være forskellige, ligesom der vil være flere voksne på uddannelsen, og at de ikke forventer et fællesskab ud over det faglige.

Derfor er der også forskel på, hvor tilfredse eleverne er med deres opstart på uddannelsen og skolens understøttelse af denne. Der er elever, der er tilfredse trods manglende sociale aktiviteter, mens andre fortæller, at de allerede har en fredagsbar, men alligevel savner mere.

Fællesskabet kunne være blevet hjulpet mere på vej

Af elevernes fortællinger fremgår det, at skolerne griber opstarten på GF2 lidt forskelligt an, men at den første dag typisk består af et par navnelege samt en række praktiske informationer, hvorefter eleverne går tidligt hjem. Det mest udbredte perspektiv er, at skolen derudover ikke stiller mange anledninger til rådighed til at lære hinanden at kende i opstarten. Der er dog elever, der har oplevet, at der fx var fredagsbar eller andre sociale arrangementer.

Når eleverne ser tilbage på starten af GF2, er de sjældent særligt kritiske over for, hvordan skolen og lærerne håndterer den sociale introduktion. Det skyldes både, at de har meget forskellige forventninger til uddannelsen, og at de senere lærer hinanden at kende ved at arbejde sammen i værkstedet eller køkkenet.

Nogle elever oplever dog, at opstarten er svær, fordi de ikke kender nogen eller føler sig usikre i pauserne. De savner, at skolen tager mere initiativ til aktiviteter, der kan hjælpe dem til at blive en del af fællesskabet. Især de elever, der starter direkte på GF2, har svært ved at være nye og finde plads i fællesskaber, der allerede er dannet på GF1. Andre elever mangler ikke

en særlig introduktion, og nogle synes, at klassiske opstartsaktiviteter som navnelege kan føles akavede.

De elever, der oplever, at skolen faktisk laver opstartsaktiviteter, fx grillarrangement, fredagsbar eller en udflugt, giver udtryk for, at det er positivt, fordi det giver mulighed for at snakke sammen på en anden måde end ellers. Samtidig er det et perspektiv blandt eleverne, at det også kan være svært at deltage i et arrangement, når man ikke kender nogen eller ikke ved, om man har nogen at følges med. Elevernes deltagelse baserer sig derfor typisk på, at der på holdet er nogenlunde fælles fodslag om at deltage.

De mange overgange betyder, at fællesskabet skal etableres på ny

Eleverne er allerede på grundforløbet bevidste om, at deres skoleforløb på hovedforløbet ikke nødvendigvis kommer til at foregå på samme tid. Eleverne fortæller, at det ikke er noget, de selv har indflydelse på, da det hænger sammen med, hvornår og hvor længe de er i lære.

Det betyder også, at det for nogle elever ikke opleves som meningsfuldt at investere i fællesskaber, hvor man kun er sammen i kort tid. Dette gælder ikke kun GF2, men også den resterende del af uddannelsen, hvor eleverne ad flere omgange skal ind på skolen for at modtage undervisning og igen vil indgå på et hold, hvor nogle evt. kender hinanden, mens andre ikke gør – og tidshorisonten for den tid, eleverne skal være sammen i, vil igen være kort.

” Det har jo mest været os selv, der har styret det. På den ene side synes jeg, at det er ærgerligt, vi ikke er blevet rystet mere sammen fra starten af – for nu skal vi jo til at gå ud. På den anden side har jeg også lært at blive bedre til at snakke med folk.

LAURA, ELEV PÅ ERHVERVSUDDANNELSE

Hjælp eleverne med at træne den indledende kontakt med lærepladsen

Jagten på en læreplads er generelt noget, der kan gøre eleverne bekymrede, også selvom mange i sidste ende lykkes med at finde en. Det gælder især elever, der ikke har netværk i den branche, som de uddanner sig inden for, som så er mere usikre på, hvordan de bedst kontakter virksomhederne og i det hele taget gør et godt første indtryk.

Eleverne oplever det i det hele taget som krævende at skulle søge en læreplads. For nogle er det grænseoverskridende selv at skulle henvende sig personligt til virksomhederne, sådan som skolen opfordrer dem til, og det kan være et stort pres at finde et oplæringssted, fordi

det har så stor betydning for deres uddannelsesforløb – hvor de helst vil undgå skoleoplæring.

Derfor er det vigtigt, at skolerne både anerkender den store opgave, eleverne står over for, når de skal finde en læreplads, og klæder dem godt på til opgaven. Det kan både handle om, at der afsættes tid til at søge, og også om, at eleverne får råd om, hvad der er vigtigt at være opmærksom på, når man tager den første kontakt til virksomhederne. Selvom skolen er meget opmærksom på, at eleverne skal finde en læreplads, og ofte opfordrer eksplicit til det, kan der alligevel være potentiale for yderligere at understøtte eleverne.

LEDERE

Anbefalinger til, hvordan du som leder kan støtte op:

- Giv eleverne mulighed for at øve sig i den første kontakt med virksomheder – fx gennem øvelser med hinanden eller deres lærer, hvor de får feedback. Overvej, om I som skole kan udvikle et koncept for dette – fx med input fra elever – så det ikke er op til den enkelte lærer.
- Arranger "job-dating" eller andre uformelle arrangementer, hvor eleverne kan tale med virksomhederne og få en fornemmelse af branchen og de forskellige arbejdspladser.
- Sæt tid af til, at grundforløbslærerne hjælper eleverne med at forberede sig på lærepladssøgningen.
- Lav en overskuelig og elevvenlig guide til, hvem på skolen der kan hjælpe eleverne med at finde en læreplads, og hvad de hver især kan hjælpe med, fx lærere og lærepladsopsøgende medarbejdere.

LÆRERE

Anbefalinger til, hvordan du som lærer kan gøre en forskel:

- Hjælp eleverne med at forstå, hvordan man typisk tager den første kontakt i jeres branche, og gør dem opmærksom på de uskrevne regler og signaler, der kan gøre et godt førstehåndsendtryk.
- Øv kontakten med virksomheder sammen med eleverne – både den på telefon og den, der foregår ansigt til ansigt. Det kan fx være ved at øve samtalen to og to eller lave små rollespil.
- Følg op på elevernes lærepladssøgning med nysgerrighed og åbenhed. Spørg, hvordan det går, og om de har brug for sparring – ikke kun, om de har fundet en plads, men hvordan processen opleves.
- Vær tydelig om, hvem på skolen eleverne kan gå til, hvis de har brug for hjælp til at kontakte virksomheder – og husk, at nogle elever kan have brug for at få gentaget informationerne undervejs.

OSCARS FORTÆLLING:

”Svært at få hul igennem til virksomhederne”

Oscar er glad for at gå på sin uddannelse og vil gerne finde en læreplads. Han oplever det dog som svært at få kontakt til virksomheder.

”Jeg har søgt, men ikke fået en læreplads endnu. Det er vi faktisk en del, der ikke har. Det er åbenbart ikke så nemt. Det er ikke særligt sjovt. Det tror jeg ikke, der er nogen, der synes. Man vil bare gerne have en læreplads.”

Der er to ugers virksomhedsforelagt undervisning i løbet af GF2, hvor det er meningen, at elever skal ud i praktik og prøve hverdagen i en virksomhed af. Men det lykkes ikke for Oscar at komme ud, fordi han i den ene uge har planlagt ferie og i den anden uge oplever, at den virksomhed, han skulle have været i praktik hos, aflyser få dage før.

Oscar fortæller, at han har kontaktet mange virksomheder, men han er i tvivl om, hvordan virksomhederne gerne vil kontaktes, så han har mest bare sendt e-mails af sted uden at blive inviteret til en samtale:

”Jeg har sendt mange, mange mails. Jeg tror, at jeg skal være bedre til at komme ud fysisk med min ansøgning og sige: ’Hej, her er jeg. Jeg vil gerne komme i lære hos jer.’ Det har jeg ikke gjort så meget. Men der er også nogle af virksomhederne, hvor der på deres hjemmeside står: ’Vi frabeder os, at du kommer ud, fordi vi har travlt.’”

Der er særligt én virksomhed, Oscar gerne vil i oplæring hos, men virksomheden kender ikke sit behov endnu og vil kontakte ham, hvis den får plads til flere lærlinge. Det demotiverer Oscar i forhold til at søge lærepladser andre steder, da han håber at få plads det ønskede sted. I slutningen af GF2 har Oscar stadig ikke fundet en læreplads, mens det er lykkedes mange af de andre fra hans hold.

”Det er lidt stress, synes jeg, fordi så skal man jo i skoleoplæring her efter sommerferien, og lærerne og skolen taler den der skoleoplæring ned, fordi de mangler lærere, og hvis der er mange, så lærer man ikke en skid. Det siger de næsten selv mellem linjerne.”

Da skoleoplæringen nærmer sig, begynder Oscar at ringe mere rundt til virksomheder, og ugen før han skal starte i skoleoplæring, lykkes det at få en samtale i stand med den virksomhed, han allerhelst vil i lære hos. Han får tilbudt lærepladsen og starter ugen efter.

Derfor anbefaler vi at hjælpe eleverne med at træne den indledende kontakt

For nogle elever kan det være en udfordrende proces at kontakte en læreplads, særligt hvis de mangler branchekendskab eller et netværk, der kan støtte dem. En gruppe elever oplever, at de står med en opgave, som de har svært ved at komme godt i gang med og ikke ved, hvordan de bedst skal gribe an.

Det motiverer sjældent at blive mindet om, at man skal søge

Eleverne modtager generelt påmindelser fra skolens side om, at de skal søge en læreplads, men der er stor forskel på, om eleverne oplever at få nok hjælp til, hvordan de konkret skal gribe det an. Nogle oplever lærepladssøgningen som en opgave, de selv kan løse, mens andre savner mere sparring til, hvordan man bedst griber den første kontakt an. Blandt de interviewede elever er der dem, som på den ene side giver udtryk for, at de synes, det er rigtig svært at tage den indledende kontakt til virksomhederne, og på den anden side fortæller, at de ikke har henvendt sig til fx lærere eller lærepladsansvarlige for hjælp.

De interviewede lærere, som har hold, hvor eleverne har svært ved at finde læreplads, fortæller, at de er bekymrede for, om det vil lykkes for eleverne, og at deres påmindelser ikke altid har den helt store effekt. Ligeledes er det et perspektiv fra observationerne i undervisningen, at eleverne ofte mindes om, at det er vigtigt at søge – både af læreren og også af skolens lærepladsansvarlige. Således er der en gruppe af de interviewede elever, der – trods en opmærksomhed fra skolens side – ikke kommer godt i gang med deres lærepladssøgning.

Når eleverne udskyder lærepladssøgningen eller kun sender e-mails til virksomheder – selvom de er blevet opfordret til personlig kontakt – kan det derfor være

”Jeg har søgt, men ikke fået en læreplads endnu. Det er vi faktisk en del, der ikke har. Det er åbenbart ikke så nemt. Det er ikke særligt sjovt. Det tror jeg ikke, der er nogen, der synes. Man vil bare gerne have en læreplads.

OSCAR, ELEV PÅ ERHVERVSUDDANNELSE

et tegn på, at de ikke magter opgaven og har svært ved at tage hul på den – mere end det handler om, at de ikke synes, det er vigtigt. Derfor oplever eleverne det heller ikke som særligt motiverende eller hjælpsomt blot at blive mindet om, at de skal huske at søge, når de har brug for konkret støtte til hvordan.

Nogle elever oplever, at deres skole har introduceret dem til forskellige virksomheder, jobdating eller lignende, og de sætter pris på at møde virksomheder og få et indtryk af, hvad det vil sige at gå i lære de forskellige steder. Der er dog nogle elever, der også har brug for sparring i forhold, hvad der kunne være det bedste valg af virksomhed for dem, og hvilke muligheder der er i de forskellige brancher. Ligeledes er det udbredt, at eleverne gennem de små praktikforløb på GF2 (virksomhedsforelagt undervisning) finder en læreplads eller kommer tættere på, hvilken type virksomhed de kunne tænke sig at være i lære i.

Svært at komme i gang – og fortsætte, når der kommer afslag

Mens nogle elever kaster sig hovedkulds ud i lærepladssøgningen, har andre meget svært ved at tage hul på den og beskriver det som noget, der kan være grænseoverskridende og følsomt. For dem kan det føles svært at skulle ringe op – eller måske ligefrem møde op fysisk – på en virksomhed. Ikke mindst fordi de ikke er helt klar over, hvad de skal sige eller gøre i de situationer. Derfor er der nogle elever, som holder sig til at sende mails til virksomhederne, selvom de måske godt ved, at det ikke er den bedste fremgangsmåde.

Særligt svært bliver det, når elever gennem en længere periode har været i gang med at søge en læreplads, men alligevel står uden læreplads i slutningen af GF2. Nogle elever fortæller, at det kan skabe en usikkerhed hos dem og for nogle tilmed en tvivl om, hvorvidt de er på den rette uddannelse, når de ikke kan finde en læreplads. Derfor kan en manglende læreplads også betyde, at eleverne begynder at tænke i andre fremtidsplaner – særligt, hvis de ikke ser skoleoplæring som et reelt alternativ.

Eleverne har meget forskellige forudsætninger for kontakten til virksomheder

Nogle elever har et forspring, fordi de kender branchen eller har netværk, der kan rådgive dem i kontakten til virksomheder. En elev fortæller fx, at et familiemedlem har givet ham konkrete råd om, hvordan man efterlader et godt indtryk, fx ikke at sende en besked, men møde op personligt, at hilse ordentligt eller lade mobilen blive i lommen – og der er elever, der har fået hjælp af familiemedlemmer til at sætte det første møde op med virksomheden.

Andre elever uden netværk eller branchekendskab oplever kontakten med virksomhederne som sværere. En elev fortæller fx, at han ikke vidste, det var kutyme i branchen at komme en uge i praktik for at se hinanden an inden en evt. lærepladsaftale, og derfor spurgte han kun til, om virksomhederne manglede en lærling. Han var også i tvivl om, hvordan virksomhederne helst vil kontaktes, da han havde hørt, at det var godt at møde op fysisk, men ikke hos alle virksomheder, derfor endte han med i lang tid kun at sende e-mails.

Hold kontakten til eleverne under oplæringen

Eleverne trives overordnet set i oplæringsperioden, men en mindre gruppe elever oplever udfordringer, der gør dem usikre og i tvivl om uddannelsen. Det gælder særligt elever, som har ensformige opgaver, arbejder meget alene eller har kollegaer, som er svære at samarbejde med. Eleverne har i udgangspunktet ikke kontakt med skolen, mens de er i lære – og de opsøger heller ikke skolen, når der opstår udfordringer, som gør dem i tvivl om, hvorvidt de vil fortsætte på uddannelsen.

Derfor er det vigtigt, at skolen holder en aktiv og løbende kontakt med eleverne under oplæringen. Det kan styrke deres tilknytning til uddannelsen og gøre det lettere for dem at søge hjælp i tide – også hvis deres trivsel eller motivation udfordres undervejs.

LEDERE

Anbefalinger til, hvordan du som leder kan støtte op:

- Giv hver elev en fast kontaktperson, som eleven altid kan gå til, hvis han eller hun oplever udfordringer eller tvivl i sin oplæring.
- Lav faste tjek-ind-aftaler med eleverne i oplæringsperioden, hvor en lærer eller vejleder ringer til eller besøger dem under oplæring.
- Skab fællesskab med sociale eller faglige arrangementer på skolen – fx elevcaféer, fællesspisning eller faglige temadage – hvor elever i oplæring mødes for at dele erfaringer, og hvor lærerne får indblik i, hvordan det går. Hvis I som skole har elever, der geografisk er spredt ud over et stort område i oplæringstiden, kan I også vælge at samle dem til et virtuelt møde.
- Inviter oplæringsvirksomhederne til en dialog om elevernes læring og faglige udvikling – fx i form af kvartalsvise arrangementer på skolen for de virksomheder, der skal modtage elever.

LÆRERE

Anbefalinger til, hvordan du som lærer kan gøre en forskel:

- Forbered eleverne ved at tale med dem i slutningen af GF2 om, i hvilke situationer det er vigtigt, at de kontakter skolen under oplæring.
- Opfordr eleverne til at holde kontakt med hinanden under oplæringen, fx ved at oprette en gruppechat, så de kan dele erfaringer og støtte hinanden.
- Afstem forventningerne, så eleverne ved, hvilke typer opgaver de kan forvente at få i oplæringen, og hvad de fagligt skal lære i oplæringsperioden.

ANNAS FORTÆLLING:

”Skolen føltes langt væk”

Anna har valgt sin læreplads ud fra, at det er vigtigt for hende at være et sted, der er rart, og hvor hun vil blive behandlet godt. Da hun starter i lære, oplever hun da også umiddelbart, at der er en god stemning, og at kollegaerne er søde. Hun er glad for sin arbejdsplads, men hun fortæller også, at der er ting, ”der er provokerende ved den,” som hun siger.

Det, Anna oplever som u hensigtsmæssigt, er at blive mødt af et tydeligt hierarki og en jargon, som af og til er hård. Fx har hun som lærling en fast ulønnet ekstraopgave uden for arbejdstiden:

”De gør meget ud af, at du skal få hård hud. Jeg tager virkelig hatten af for folk, der kan trives i at være elev. Det hver dag at gå på arbejde, vel vidende at du er den nederste i hierarkiet og bliver behandlet sådan,” fortæller Anna.

Særligt én kollega er svær for Anna at samarbejde med, og fordi det er en mindre virksomhed, tilbringer de meget af arbejdstiden sammen.

”Når vi er virkelig stressede, så presser han mig. Så kan han finde på at træde ind foran mig, når jeg står og arbejder. Sådan gør han hele tiden. Og hvis jeg nogensinde siger noget – for i starten kunne jeg jo ikke lade være – så bliver jeg virkelig sat på plads,” siger Anna.

Anna begynder at føle sig stresset og i tvivl om uddannelsen. Hun er usikker på, hvem hun skal henvende sig til, da hun ikke har haft særligt meget dialog med sin chef, som hun ellers tænker er den oplagte kontaktperson. Alligevel tager Anna en snak med chefen.

”Det endte med, at jeg tog en samtale med ham og sagde: ’Hey, jeg er megameget i tvivl om, hvad jeg skal lige nu, og jeg er meget stresset over det hele.’ Men han sagde ikke så meget, altså der var ikke så meget feedback,” siger Anna.

På grundforløbet fik Annas hold at vide af studievejlederen, at eleverne altid kan kontakte skolen, hvis de oplever problemer på lærepladsen. Anna har dog følt, at skolen var langt væk, da hun var i oplæring, og kontakten med skolen var ikkeeksisterende. Derfor har hun bagefter tænkt på, at alle elever burde få nummeret på én kontaktperson, som er deres, når de bliver sendt ud i lære.

”Du glemmer lidt, at du er på uddannelsen, indtil du får brevet om, at du skal tilbage på hovedforløbet. For du har intet med skolen at gøre i den periode, du er på din læreplads. Det ville være godt at blive mindet om, at du stadig har skolen – at du er på en uddannelse, hvor du kan få professionel hjælp, hvis ikke du kan på lærepladsen. Så du har din livline til skolen, hvis du har brug for noget.”

Derfor anbefaler vi løbende kontakt

Mens eleverne er i oplæring, taler de sjældent med de andre elever eller med skolen om, hvordan det går. Det gør det svært at vurdere, om deres oplevelser er sammenlignelige med andres, og det er især et problem for de elever, som oplever udfordringer i deres oplæring.

Eleverne trives generelt i oplæringsperioden

Generelt trives eleverne med at være i lære og giver udtryk for, at det er motiverende at være ude i virkeligheden og være en del af en arbejdsplads – særligt, hvis der er et godt kollegaskab, som man oplever at blive inviteret ind i. Nogle elever oplever fx, at det er nemmere at komme op om morgenen, end når de går på skolen, og at de har en højere grad af frihed, selvom der i udgangspunktet er meget faste rammer for, hvornår de møder, og hvilke opgaver der skal løses.

Eleverne har begrænset dialog om deres oplevelser i lære

Eleverne har i løbet af deres oplæringsperiode sjældent eller slet ikke anledning til at tale med andre elever eller nogen på skolen om, hvordan det går. Der er dog elever, som har en smule kontakt med andre elever fra deres tidligere GF2-hold. Her er det et perspektiv, at dette muliggør samtaler om, hvordan ens kollegaer er at samarbejde med, og om man lærer nok af sine arbejdsopgaver.

Eleverne giver ikke umiddelbart udtryk for, at de savner dialog med skolen eller andre elever. Omvendt peger deres refleksioner over tiden i lære på, at det kan være svært at vurdere, om ens oplevelser i lære er sammenlignelige med andres. Sidstnævnte er især et problem for de elever, der oplever udfordringer.

En mindre gruppe elever oplever udfordringer, der gør dem i tvivl

Blandt eleverne er der en mindre gruppe, som fortæller om udfordringer på lærepladsen, som er på et niveau, så det påvirker deres trivsel og gør dem i tvivl om, hvorvidt uddannelsen er det rigtige for dem. De udfordringer, eleverne har, opstår især:

1. Hvis eleverne har kollegaer, der er svære at samarbejde med
2. Hvis arbejdsopgaverne er for ensformige
3. Hvis arbejdet er for hårdt og opslidende.

” Du glemmer lidt, at du er på uddannelsen, indtil du får brevet om, at du skal tilbage på hovedforløbet. For du har intet med skolen at gøre i den periode, du er på din læreplads. Det ville være godt at blive mindet om, at du stadig har skolen.

ANNA, ELEV PÅ ERHVERVSUDDANNELSE

1. Kollegaer, der er svære at samarbejde med

Hvis elever trives mindre godt i oplæring, handler det ofte om relationerne til de nærmeste kollegaer. Det kan være, at der er en hård omgangstone, som eleverne ikke kan sige fra over for, eller at de oplever at arbejde isoleret uden at være del af et arbejdsfællesskab.

Relationerne betyder meget, da eleverne ofte samarbejder med få – en eller to – kollegaer. Især på tømrer- og maleruddannelserne, hvor eleven har sin hverdag med én svend, som han eller hun løser opgaver med. På gastronomuddannelsen har eleverne typisk deres hverdag i et køkken, hvor der er interaktion med flere kollegaer, men de følger og samarbejder ofte med udvalgte, ligesom der også er gastronomielever, der er på mindre arbejdspladser, hvor man primært har vagter med en enkelt anden kollega.

Hvis eleven har få kollegaer, bliver det mere afgørende for elevens trivsel, at den relation er god, hvor elever på større arbejdspladser typisk veksler lidt mere i, hvem de samarbejder med, og de kan søge sparring fra andre elever, som i højere grad har viden om, at der er et sted, man kan henvende sig ved udfordringer – fx til tillidsrepræsentanten.

2. Ensformige arbejdsopgaver

En mindre gruppe elever oplever deres arbejdsopgaver som meget ensformige, og at det går ud over deres læring og trivsel. Det kan handle om, at de er ”nederst i hierarkiet” og derfor får de mindre attraktive opgaver.

De elever, som derimod får alsidige opgaver og bliver behandlet som ligeværdige, udtrykker tilfredshed med både deres arbejdsplads og det, de lærer. De fortæller, at de har lært mange forskellige teknikker – i modsætning til elever med en overvægt af mere ensformige opgaver. Det er også væsentligt, at nogle elever i udgangspunktet ikke forholder sig til, hvad de skal lære, men forventer, at virksomheden har styr på det.

3. Hårdt og opslidende arbejde

Den tredje ting, der kan skabe tvivl i eleverne om, om uddannelsen er den rigtige for dem, er, hvis de oplever jobbet som fysisk og mentalt krævende. Det kan være eleverne på gastronom, der synes, det er udfordrende med de lange vagter, hvor man står op i mange timer, og de skæve og sene arbejdstider. For maler- og tømrereleverne kan det være de meget tidlige mødetidspunkter kombineret med et fysisk krævende arbejde, måske med ingen eller få pauser i løbet af dagen – så man må hjem og tage en lur efter arbejde.

Skab rum for åben dialog om branchens kultur

I elevernes fortællinger om oplæringstiden er det et udbredt perspektiv, at de oplever at blive behandlet godt, men at kulturen ikke alle steder er lige inkluderende. Eleverne vil i udgangspunktet gerne passe ind og leve op til de faglige og sociale forventninger på deres oplæringssted, og de er sjældent kritiske over for det, de møder, men rationaliserer sig frem til, at det er sådan, branchen er.

Eleverne fortæller, at de har svært ved at forestille sig en større kulturforandring på den korte bane. På samme måde vil lærerne også helst forholde sig realistisk til, hvad eleverne kommer til at møde, da lærerne ikke føler sig i stand til helt at ændre en evt. uhensigtsmæssig kultur, men kun kan klæde eleverne godt på til at navigere i den og sige fra, hvis det bliver nødvendigt.

Dette forudsætter dog, at man som elev har en god fornemmelse for, hvad man evt. skal være opmærksom på og evt. forholde sig kritisk til. Derfor er det vigtigt, at skolen tager initiativ til at tale om både de gode og mindre gode sider af kulturen i branchen – også selvom det er vanskeligt decideret at ændre kulturen i de enkelte virksomheder.

LEDERE

Anbefalinger til, hvordan du som leder kan støtte op:

- Opret et mentornetværk, hvor nuværende eller tidligere lærlinge kan dele deres erfaringer og fortælle om, hvordan det er at være i oplæring.
- Inviter til dialogarrangementer med branchen – fx med fokus på, hvordan forskellige generationer oplever arbejdet og branchen.
- Start et elevnetværk, hvor man kan dele erfaringer med at være i branchen. Overvej, om der er særlige typer netværk, der er ekstra behov for – fx kvinde-netværk inden for fag, hvor kvinder er en minoritet.

LÆRERE

Anbefalinger til, hvordan du som lærer kan gøre en forskel:

- Overvej, hvilken tone der præger undervisningen, og om nogle elever føler sig udenfor.
- Tal med eleverne, inden de skal i oplæring, om, hvad de kan forvente som lærlinge – og hvornår det er vigtigt at sige fra.
- Gør det klart, hvilke muligheder eleven har, hvis de oplever noget ubehageligt eller krænkende. Vær opmærksom på at tilbyde eleverne flere veje – også i de tilfælde, hvor der ikke er tale om sager på et niveau, hvor fagforeningen skal involveres. Nuancér også for eleverne, hvordan man kan gøre brug af sin fagforening – at der er mulighed for at få sparring, uden at der nødvendigvis er tale om forhold, der skal gøres en sag ud af.

MADS' FORTÆLLING:

”Jeg har respekt for de piger, der kommer igennem sådan nogle uddannelser her”

Da Mads begynder på GF2, oplever han hurtigt et godt socialt sammenhold. Der er mange forskellige typer elever, og man kan være sig selv. Tonen på holdet er frisk og humoristisk, og Mads synes, de er kommet hurtigt ind på hinanden. Der er en ”ordentlig mandehumor”, som Mads godt kan lide, men som han også tænker kan være krænkende for de kvindelige elever.

”Jeg har respekt for de piger, der kommer igennem sådan nogle uddannelser her. Det er ikke et sted, hvor kvinder bliver talt op. Det er meget mænd som i gamle dage.”

Mads fortæller, at det nok kan være lidt svært at være pige på holdet, hvor der er meget ”drengesnak”, og at det også kan være udfordrende for de kvindelige elever at finde en læreplads:

”Mange har det syn, at der altid har været mænd i faget, og at de er stærkere. Men piger kan jo være lige så gode og klogere end mange mænd. Det er selvfølgelig ærgerligt, men sådan er det bare i det her fag.”

Mads har hørt fra sit netværk i branchen, at sproget godt kan være lidt hårdt, når man kommer ud på arbejdspladsen. Han har også hørt meget om, at der er tradition for at drikke fredagsøl.

”Jeg har hørt, at hvis du er i det her fag, så skal du også kunne drikke øl. Nu er øl ikke lige min stærkeste side, så jeg tror bare, at jeg snakker udenom. Ellers må jeg bare bide det i mig og drikke, for jeg vil jo også gerne lære det.”

Da han starter i lære, er han glad for opgaverne og kollegaerne. Tonen minder lidt om den på skolen – lidt grov, men humoristisk.

”Jeg tror, at nogle, som ikke er i branchen, vil mene, at vi taler lidt hårdt til hinanden. Men når man er i branchen, ved man godt, at det bare er for sjov – at det bare er en joke.”

Han føler sig generelt behandlet som en af de andre, men der er enkelte situationer, hvor det tydeligt mærkes, at han er lærling:

”Det er kun lige til julefrokosten, at man godt kan få nogle kommentarer som lærling. Det er sgu meget fint. Der kan man godt komme lidt under pres for at drikke, men det handler jo bare om at sige nej. Det er jeg bare ikke så god til.”

Mads fortæller, at han selv har skullet vænne sig til kulturen og sproget i branchen, men at det ikke er noget, han tror, man kommer til at ændre.

”Lige nu er det én bestemt type, der er i branchen. Det skal man bare vænne sig til. Men det ville selvfølgelig være godt, hvis der var flere forskellige typer.”

Derfor anbefaler vi dialog om branchens kultur

Der er mange forestillinger om, hvilken kultur og hvilke arbejdsforhold der præger den branche, som eleverne er på vej ind i. Selvom mange elever i udgangspunktet oplever, at de trives på skolen og lærepladsen, peger deres perspektiver også på en kultur, hvor der ikke altid er plads til alle.

Eleverne får både be- og afkræftet fordomme om branchen

Blandt eleverne florerer der en række stereotype forestillinger om både de mennesker og arbejdsforhold, der præger den branche, de er på vej ind i. Når eleverne kommer ud i lære, er der både dem, der får deres fordomme afkræftet, og dem, der bliver helt eller delvist bekræftet i dem. Fordomme eller stereotyper om de tre brancher går typisk på, at der kan være et stærkt hierarki, et hårdt sprog, grov humor eller en kultur for at indtage alkohol. For de elever, der oplever, at branchen virkelig er præget af denne type stereotyper – i hvert fald dér, hvor de er i lære – kan det betyde, at de reflekterer over, hvorvidt de selv passer ind i branchen og har lyst til at være en del af den på den lange bane.

Eleverne vil gerne passe ind og tvivler på, at branchen ændrer sig

Eleverne fortæller, at de, inden de kommer i lære, kan have tvivl og tanker om, hvordan det fagligt og socialt vil være for dem at være lærling. Eleverne fortæller, at de håber på at passe ind og kunne gøre det godt nok. Det mest udbredte perspektiv er, at eleverne på mange måder oplever at blive behandlet godt og relativt ligeværdigt. Alligevel italesættes lærlingerollen ofte som en, hvor det er vigtigt, at have den rigtige attitude og et kropssprog, der signalerer, at man er klar på alle opgaver og respekterer et vist hierarki.

”Mange har det syn, at der altid har været mænd i faget, og at de er stærkere. Men piger kan jo være lige så gode og klogere end mange mænd. Det er selvfølgelig ærgerligt, men sådan er det bare i det her fag.

MADS, ELEV PÅ ERHVERVSUDDANNELSE

Der er også elever, der reflekterer over, at den form for tone, arbejdsopgaver og kultur, der præger deres branche, betyder, at man skal være en bestemt type, og at det derfor ikke er alle, der har samme forudsætninger for at blive en del af den kultur, der præger branchen. Her nævnes fx, at det kan være vanskeligere at være kvinde i et mandsdomineret fag – eller at det i hvert fald kræver noget særligt.

Der er elever, som fortæller, at de umiddelbart passer godt ind i branchen – fx qua deres køn eller forhåndskendskab til ”koderne” – men alligevel reflekterer over normer og traditioner, som stadig kan skabe usikkerhed hos dem. Eleverne bagatelliserer typisk dette og giver udtryk for, at der jo er mange positive sider ved at være en del af fællesskabet og kulturen. Det er dog et perspektiv blandt eleverne, at de godt kunne se en fordel i, at branchen udviklede og ændrede sig, men at de har svært ved at forestille sig, at det vil ske i praksis. Nogle elever mener, at det vil ske langsomt over generationer, mens andre slet ikke tror, det er muligt.

Eleverne oplever tonen på GF2 som humoristisk og direkte

Det er et udbredt perspektiv blandt de interviewede elever, at stemningen på deres GF2-hold er præget af hjælpsomhed og en frisk og direkte tone. Eleverne fremhæver, at relationen til læreren er mere afslappet, end hvad de tidligere har oplevet, fx i folkeskolen, og at man også kan joke med læreren. Det er også et perspektiv, at læreren er mere direkte i sin facon – fx hvad angår retningslinjer. Det opleves umiddelbart ikke som et problem, men der er en mindre gruppe elever, som har oplevelser med lærere (ikke nødvendigvis på deres GF2-hold), som de synes ”skælder ud” eller på anden vis kommunikerer på en uhensigtsmæssig måde.

Det er et perspektiv blandt eleverne, at netop den jokende og afslappede stemning på GF2 er noget af det, der giver dem en oplevelse af, at der er højt til loftet på en erhvervsskole, og at man bare kan være sig selv. Omvendt er der også en gruppe, som reflekterer over, at det, der kendetegner humoren og jargonen på deres hold, nok fordrer, at man er en bestemt type. Det gælder også, selvom eleverne i udgangspunktet synes, at de er meget forskellige på holdet.

Lærerne er enige om, at de er ansvarlige for at sætte ind over for humor og jokes, som er diskriminerende og kan opfattes homofobisk, sexistisk eller racistisk, men på tværs af observationerne i undervisningen er der alligevel eksempler på, at den slags jokes udspiller sig i lokalet – enten fordi læreren ikke er til stede eller er optaget af noget andet.

Som lærer kan det være dilemmafyldt at forberede eleverne på virkeligheden

Lærerne fortæller, at de i undervisningen på GF2 forsøger at forberede eleverne godt på at skulle ud i branchen. I undervisningen kan det fx handle om mødetider, sprog, fremtoning eller samarbejdsvillighed. Der er dog forskel på, i hvor høj grad lærerne mener, at undervisningslokalet skal afspejle virkeligheden. Blandt de interviewede lærere er der overvejende enighed om at vægte det pædagogiske frem for den type irettesættelser, man som elev evt. kan møde i branchen, men lærerne understreger, at der blandt kollegaerne på lærerværelset kan være ret forskellige tilgange.

I forlængelse heraf giver nogle lærere udtryk for, at det godt kan være dilemmafyldt, hvordan man på en god måde taler om det, der kan være svært eller hårdt i branchen. På den ene side har man som lærer sin faglige stolthed og har ikke lyst til at tale faget ned. På den anden side ved man godt, at der er eksempler på virksomheder, hvor lærlinge ikke bliver ordentligt behandlet – også selvom lærernes indtryk er, at dette i mindre grad er tilfældet end tidligere.

Lærerne fremhæver på den ene side, at de fortæller eleverne, at man som lærling skal være parat til at tage opgaver, og at man fagligt ”starter fra bunden”. På den anden side ser lærerne det også som deres opgave at understøtte og gøre opmærksom på, at eleverne også skal kunne sige fra – fx i forbindelse med arbejdssikkerhed. Her er det et perspektiv blandt lærerne, at nogle elever vil have svært ved at sige fra, fordi de er bange for at blive set som sarte. Lærerne fortæller også, at de plejer at minde eleverne om, at det er godt at have en fagforening i ryggen, og at man kan tage fat i den, hvis der opstår problemer.

Gør uddannelsesforløbet mere sammenhængende for eleverne

Eleverne oplever det generelt som noget positivt at gå på en vekselluddannelse, især de elever, som trives fagligt og socialt på deres læreplads. Men eleverne fortæller også, at det kan være udfordrende at gå på en uddannelse, hvor der er mange skift, og hvor de ikke altid ved, hvordan deres forløb kommer til at se ud, fordi det afhænger meget af lærepladsen.

Eleverne kan derfor opleve, at de bliver hevet ind og ud af fællesskabet – både det, de har med andre elever på skolen, og det, de har med deres kollegaer, når de er i lære. De mange overgange mellem de forskellige forløb på uddannelsen udgør for nogle elever også en anledning til at genoverveje uddannelsen. Det er derfor centralt, at man som skole forsøger at skabe en tydelig kontinuitet gennem uddannelsen – selvom uddannelsens struktur gør det vanskeligt.

LEDERE

Anbefalinger til, hvordan du som leder kan støtte op:

- Skab traditioner på skoleniveau i form af faste begivenheder og arrangementer for at skabe genkendelige elementer på tværs af hold og overgange.
- Opret grupper for kommende hovedforløbshold, så eleverne kan se, hvem de skal starte sammen med – og måske tage kontakt allerede inden opstart.
- Giv eleverne et nemt visuelt overblik over deres uddannelsesforløb – fx ét, der fysisk kan hænge i undervisningslokalet. Gør eleverne opmærksomme på, hvor de via eksisterende undervisningsplatforme kan få overblik over deres eget forløb.

LÆRERE

Anbefalinger til, hvordan du som lærer kan gøre en forskel:

- Gør noget særligt ud af overgange på uddannelsen, fx med en fælles afslutning eller opstart, hvor eleverne kan sige farvel eller lære hinanden at kende.
- Skab sammenhæng mellem forløbene ved at tale med eleverne om deres forventninger og evt. tvivl, inden de afslutter et forløb, og tage fat i deres erfaringer, når de starter op igen.
- Giv løbende information om uddannelsens opbygning på valgte tidspunkter, og vær opmærksom på, at information i starten af grundforløbet hurtigt bliver glemt af mange elever.
- Tal med eleverne om, hvad der er med til at afgøre, hvornår de starter på skolens hovedforløb. Vær særlig opmærksom på elever i korte lærepladsaftaler, og hvad de skal være opmærksomme på.

MIKKELS FORTÆLLING:

”Et større fællesskab at trække på”

Mikkel er glad for sin klasse på GF2 og oplever, at han er på god talefod med alle. Han synes, de er ”okay” til at tage en fredagsøl en gang imellem, men ellers ser han ikke så mange af dem efter skole.

Mikkel fortæller, at han godt kunne tænke sig at snakke mere med eleverne fra de andre klasser:

”Jeg savner, at klasserne snakker mere sammen på tværs. Så kunne man have et større fællesskab og flere ressourcer at trække på, hvis man lige sidder nede i kantinen alene.”

Mikkel ved dog ikke helt, hvordan man kunne lave mere fællesskab på tværs af klasserne.

”Det skulle ikke være sådan noget, hvor man bliver tvunget til at lave navneleg og kaste en bold, men der kunne godt være noget fælles på en eller anden måde. Der er fællesarealer, men der er ikke så meget fælles snak eller fælles arrangementer.”

Han oplever, at hvis der er arrangeret noget for alle, holder hver klasse sig for sig selv.

Mikkel har det fint nok med at skulle tage afsked med de andre fra GF2-holdet. Han regner med, at de mødes igen på skolen, selvom det ikke er sikkert, at de kommer til at gå i samme klasse. Han starter i lære og bliver glad for sit oplæringssted og for forholdet til kollegaerne.

Mens han er i lære, har han stadig lidt kontakt til andre fra sin tidligere klasse via en gruppechat, hvor folk skriver, hvornår de skal ind på skolen igen.

Mikkel er glad for sin uddannelse og oplever, at det passer godt til ham at skifte mellem at være inde på skolen og ude i en virksomhed for at lære. Selv er han dog ikke helt klar over, hvornår det bliver hans tur til at komme ind på skolen igen.

”Jeg er faktisk usikker på, hvornår jeg skal ind og have en skoleperiode. Jeg tror, jeg skal være i lære i seks eller otte måneder. Det er lige, hvordan det passer dér, hvor jeg er i lære – hvor travlt der er.”

Derfor anbefaler vi at gøre uddannelsesforløbet mere sammenhængende

Mange elever er glade for, at de går på en vekseluddannelse med skift mellem skole og arbejdsplads. Men de mange faglige og sociale skift kan gøre det svært at bevare et fællesskab på deres skole, og overgangene kan blive en anledning til at "stå af" uddannelsen.

Eleverne fremhæver vekseluddannelsen positivt, men de mange overgange fylder også

Eleverne er i udgangspunktet positive over for vekseluddannelsesprincippet og fremhæver det at være på en arbejdsplads som en rigtig god måde at lære på – i hvert fald, hvis man er glad for sine arbejdsopgaver og kollegaer på oplæringsstedet. De elever, der oplever, at det går rigtig godt med at være i lære, synes typisk, det er at foretrække fremfor at skulle ind på skolen igen. Der er dog også elever, der kan se fordele ved at skulle modtage undervisning på skolen igen. Her fremhæver eleverne, at man kan få en pause fra nogle af de hårde ting ved at være på arbejdsmarkedet – fx lange arbejdsdage eller at arbejde ude i al slags vejr.

Selvom eleverne overordnet peger på vekseluddannelsen som et godt koncept, giver de i deres fortællinger om at gå på uddannelsen også udtryk for, at det er et forløb præget af mange faglige og sociale skift, hvor der er meget, man som elev ikke har indflydelse på.

Eleverne er hele tiden i gang med at tage afsked med et fællesskab

Eleverne fortæller, at det tager noget tid at få etableret det fællesskab, de typisk oplever, at der er blandt dem mod slutningen af GF2. Det er derfor et perspektiv i interviewene, at det kan være ærgerligt at skulle tage afsked med hinanden, selvom man glæder sig til at komme i lære.

Det er et udbredt perspektiv, at eleverne godt kunne tænke sig at mødes igen, når de starter på hovedforløbet på skolen – i hvert fald håber de, at der er bare nogle få, de kender fra holdet. Der er også elever, der fortæller, at de i løbet af oplæringsperioden har en gruppechat for holdet, hvor de melder ind, hvornår de skal på hovedforløb på skolen, for at høre, om der er andre, der skal på samme tidspunkt. Der er dog en mindre gruppe elever, som forholder sig mere indifferent til, hvorvidt de ses igen. Det gælder særligt de elever, som i mindre grad har oplevet, at der var et godt fællesskab på deres GF2-hold.

Når eleverne starter i oplæring, tager det dem som regel lidt tid at vænne sig til den nye hverdag – både hvad angår det faglige og det sociale. Mod slutningen af elevernes første oplæringsperiode er det mest udbredte perspektiv dog, at de er lykkedes godt med at vænne sig til hverdagen og føler sig som en del af det faglige og kollegiale fællesskab. Derfor er der også elever, der synes, at det føles underligt og vemodigt at skulle væk fra lærepladsen i den periode, hvor de skal ind på skolen igen – og hvor de evt. kender få eller ingen på hovedforløbsholdet.

Eleverne har sjældent overblik over eller indflydelse på deres forløb

Det er et gennemgående tema i elevernes overvejelser om de kommende forløb og overgange på uddannelsen, at de dels har meget lidt overblik over, hvordan uddannelsen er bygget op, dels at de ikke

oplever at have indflydelse på, hvor længe de er ude i lære.

Når eleverne er i lære, har de typisk en dato for, hvornår de skal ind på skolen igen. For nogle ligger den dog så langt ude i fremtiden, at det ikke er helt præsent for dem. I interviewene giver eleverne udtryk for, at de selv har meget lidt indflydelse på, hvor længe de er i lære, og hvornår de skal ind på skolen igen.

Der er elever, som oplever, at den tidsfordeling, der er mellem skole- og oplæringsperioder, stemmer godt overens med den uddannelsesstruktur, de er blevet præsenteret for. Der er dog også elever, som oplever at have en relativt lang oplæringsperiode, før de skal ind på skolen igen, og har hørt fra andre tidligere holdkammerater, at de skal ind noget før. Nogle elever er usikre på, hvad der afgør, hvornår de skal ind igen, andre har indtryk af, at det handler om faglig progression, mens en tredje gruppe peger på, at det er virksomhedens behov for arbejdskraft, der er styrende. Sidstnævnte gælder også de elever, der ikke har en ordinær lærepladsaftale, men som afventer en evt. forlængelse af den korte aftale, som de har.

Overgangene bliver en anledning til at "stå af" uddannelsen

De mange overgange på uddannelsen bliver for nogle elever en anledning til at genoverveje, om de vil fortsætte. Det kan være, fordi der i forbindelse med selve overgangen opstår tvivl – fx fordi man står uden læreplads. Det mest udbredte perspektiv er dog, at eleven gennem en længere periode har følt sig

usikker på uddannelsen, og at overgangen bliver det afgørende tidspunkt, hvor eleven enten fortsætter eller stopper på uddannelsen. Det kan være, fordi eleven på forhånd har besluttet sig for kun at blive ved til næste overgang, fx for at have færdiggjort GF2. Det kan også være, fordi overgangsperioden kræver for meget af eleven i kølvandet på en periode med usikkerhed – fx at lære et nyt hovedforløbshold at kende.

Det er ikke kun de formelle overgange på uddannelsen, der udgør tidspunkter for at genoverveje uddannelsen. Der er også elever, der fortæller om andre nedslag, som kan give anledning til overvejelse om, hvorvidt man skal fortsætte. Det kan fx være, hvis en lærepladsaftale udløber, eller man står overfor at skulle i skoleoplæring.

”Det skulle ikke være sådan noget, hvor man bliver tvunget til at lave navneleg og kaste en bold, men der kunne godt være noget fælles på en eller anden måde. Der er fællesarealer, men der er ikke så meget fælles snak eller fælles arrangementer.

MIKKEL, ELEV PÅ ERHVERVSUDDANNELSE

